

Michal Chabada: *Kapitoly z dejín stredovekej filozofie II. Raná latinská scholastika.*

Bratislava, Univerzita Komenského 2015, 118 s.

Ako naznačuje samotný názov, autor knihy sa vo svojej monografickej štúdií sústredil predovšetkým na tri uvedené európske osobnosti stredovekej filozofie a náboženstva. Domnievame sa, že tento výber odzrkadľuje zámer autora štúdie doc. Michal Chabada prináša tento rok v poradí už druhý diel¹ svojej vysokoškolskej učebnice tematicky a chronologicky zameranej na dejiny stredovekej filozofie. Kým v prvej učebnici sa zameral na základné pojmy v stredovekej filozofii a na základné míľniky v podobe prelomových postáv latinského Západu a kresťanského staroveku, v tejto časti náš pohľad sústredí na oblasť zrodu scholastickej filozofie, latinskej vzdelanosti a hlavne na zrod kláštorných škôl, z ktorých sa postupne profilovali najznámejšie vzdelávacie inštitúcie stredoveku – univerzity.

Zrod scholastickej filozofie a latinskej vzdelanosti Chabada približuje dejinno-filozofickým spôsobom, keď sa snaží priblížiť aj historické dianie na Západe a poukázať na dôležitosť veľkých osobností, ktoré na tomto zrode participovali kvôli šíreniu latinského jazyka a vzdelanosti mimo kraje bývalej Rímskej ríše (Lanfranc, Alkuín a ďalší).

Spolu so zrodom tohto Latinského Západu sa vďaka učencom začína šíriť aj postupne sa jednotiaci forma výučby, ktorá sa na Západe zastabilizovala v podobe septem artes liberales (sedem slobodných umení). Kým na začiatku – ako správne Chabada poznamenáva – existovali len dva stupne štúdia – schola exterior a schola interior – neskôr sa začína aj vďaka pribúdajúcim prekladom rodiť štúdium trivium a kvadrivium, čo u niektorých katedrálnych a neskôr kláštorných škôl vyvoláva preferenciu jedného alebo druhého z nich. S touto otázkou bytostne súvisí aj zrod scholastickej metódy, dialogického spôsobu otázky, ktorá až nápadne pripomína dnešnú verifikáciu v oblasti vedy. Rovnako to bolo aj v oblasti rozdelenia filozofie na jednotlivé jej odbory, kde prevládala dvojaká tradícia: tradícia aristotelovského členenia a tradícia stoického členenia filozofie.

Azda najklasickejší problém tohto obdobia je spor o univerzálie tiahnucci sa naprieč rannou scholastikou až po neskorý stredovek. V skutočnosti tento problém siaha ešte ku Gregorovi z Nyssy a jeho polemike ohľadom tzv. epinoia s Eudómiom, ktorý asi ako prvý ranokresťanský mysliteľ prišiel s teóriou tzv. „nominalizmu“. Chabada tu v tejto súvislosti popisuje päť najhlavnejších smerov v otázke všeobecnín – od extrémneho realizmu až po extrémny nominalizmus. Každý

¹ K prvému dielu pozri (Nemec 2015).

z týchto prúdov zastávala niektorá z význačných osobností a argumentovala plátónskou alebo aristotelovskou argumentáciou. Variácia názvov týchto prúdov je pomerne veľká a môžeme s ňou prakticky súhlasiť, aj keď k alternatívnym názvom extrémnemu nominalizmu sa dá ešte pridať ešte aj iný – tzv. terminizmus.

Autor ďalej rozoberá najznámejšie kláštorné školy tohto obdobia: Laonskú školu s dvoma predstaviteľmi – Anzelmom z Laonu a jeho žiakom Petrom Abelardom, a na druhej strane kláštornú školu v Le Bec, ktorú najviac preslávil Anzelm z Canterbury a jeho metóda „sola racione“ zdôrazňujúca hlavne racionálnu argumentáciu. Zároveň tento autor prináša svoj bohatý príspevok do scholastiky hlavne tým, že rozpracúva dôkazy Božej existencie, ktoré sa stanú námetom diskusie pre ďalšie storočia.

Okrem Anzelma je dost' veľký priestor venovaný Petrovi Abelardovi, ktorý v značnej miere ovplyvnil budúce diskusie o logických témach (čo je a čo nie je pojem), ale stal sa hlavne zakladateľom myšlienky náboženského dialógu svojím dielom *Dialogus*, v ktorom sa otázka pravdy stáva tak povediac súčasťou plátónskeho dialógu.

Publikácia venuje ešte priestor dvom kláštorným školám: škole sv. Viktora a škole v Chartres. Obidve z nich boli v tradícii akceptovanými školami, kde prednášali a vyučovali veľké osobnosti podporujúce rozvoj štúdia trivium a quadrivium (škola sv. Viktora) či propagovali aj štúdium prírodných vied (škola zo Chartres). Obe tieto školy priniesli jednak zaujímavé alegorické interpretácie Písma a tradície (myslíme hlavne školu sv. Viktora) a jednak pokračovali v niekoľko stáročí zabehnutej doslovnej interpretácii Písma (napr. až korpuskulárnu teóriu aplikovanú na šesť dní stvorenia – Thierry zo Chartres).

Učebnica je cenná už z hľadiska svojho metodického členenia. Pri každom autorovi delí jeho myšlienkovú líniu na dôležité záchytné body/kapitoly, čím pomáha čitateľovi napredovať naprieč galériou stredovekého filozofického myslenia a postupne obohacovať svoje poznatky v nadväznosti na tie predošlé.

Dôležité na tejto učebnici je aj kompletizovanie zdrojov a prekladovej literatúry na konci publikácie i priebežne po jednotlivých kapitolách. Dielo tak mapuje dôležitú domácu i cudzojazyčnú odbornú literatúru, ku ktorej sa dnes dá bežne dostať a v prípade záujmu či potreby je možné po nej siahnuť. Dielo tak získava punc systematickosti a ponúka študentovi dôležité impulzy k hlbšiemu výskumu.

Chabada predkladá filozoficky náročné učivo stredovekej filozofie v rámci svojej vysokoškolskej učebnice didakticky korektne a metodicky správne, s postupným odhaľovaním problematiky kvôli lepšej orientácii a navyše systematicky správnym spôsobom, ktorý robí z tejto učebnice nádejnú publikáciu s potenciálnym úspechom v radoch filozofiu študujúcich študentov i širšej odbornej verejnosti. Preto ju vrelo odporúčam čitateľom i prípadným študentom.

Rastislav Nemec

Literatúra

NEMEC, R. (2015): Chabada, M.: Kapitoly z dejín stredovekej filozofie I. Kresťanstvo a starovek. In: *Filozofia*, 70 (5), 404–407.

doc. PhDr. Rastislav Nemec, PhD.

Katedra kresťanskej filozofie
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1
P.O. BOX 173
814 99 Bratislava
Slovenská republika
rastislav.nemec@truni.sk